

Ἡ φιλοσοφικὴ καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα κάθε μιὰ στὸν κύκλο τῆς φθάνουν στὸ ἀπόλυτο. «Στὸ ἀπόλυτο εἴμεθα, κυκλοφοροῦμε καὶ ζοῦμε. Ἡ γνώση ποῦ ἔχομε γι' αὐτὸ εἶναι, χωρὶς ἀμφιβολία ἀτελής, ἀλλ' ὄχι ἐξωτερικὴ καὶ σχετικὴ».

«Σ' αὐτὰ τὰ ἔγκατα τοῦ «εἶναι» φθάνομε μὲ τὴ συνδυασμένη καὶ προοδευτικὴ ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλοσοφίας».

Νάτες λοιπὸν ἐκτεθειμένες ἡ περὶ ἀναγκαῖες θεωρίες γιὰ τὴν κατανόηση τῆς μερξωνικῆς φιλοσοφίας.

Ὅποιες καὶ ἂν εἶναι ἡ κριτικὴς ποῦ μποροῦν νὰ τοὺς κάνουν — καὶ εἶναι πολλές — δὲ θὰ μπορέσουν ὁμῶς νὰ ἀμφισβητήσουν τὸ χαρακτηριστὴρα τῆς βαθειᾶς πρωτοτυπίας ποῦ τὶς διακρίνει.

Τὸ ἐκθαμβωτικὸ λεκτικὸ τοῦ Μπέρξων ἐδούλεψε πολὺ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τους. Αὐτὸ ἔκανε τὴν ἀνάγνωση τῶν ἔργων του εὐχάριστη ἂν ὄχι εὐκόλη. Καὶ ἐκτὸς ἀπ' τὴ «Matière et Memoire» ποῦ ἀπαιτεῖ μιὰ βαθεῖα γνώση τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν συστημάτων, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ βέβηλοι μποροῦν εὐκόλα νὰ εὐχαριστηθοῦν μ' αὐτά. Αὐτὸ δὲ βέβαια, δὲν εἶναι ἡ μικρότερη αἰτία τῆς ἐπιτυχίας τῆς μερξωνικῆς φιλοσοφίας.

ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ.
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Ν. ΤΣΙΓΑΔΑ

ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ
ΤΟΥ D. COHEN

Ο CHARLES VAN LERBERGHE

ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ.

Ὁ Charles Van Lerberghe γεννήθηκε στὶς 21 τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1861 στὸ Γκάν (Gand) τοῦ Βελγίου. Τὸν πατέρα του, ἄνθρωπο τῶν γραμμάτων καὶ μανιώδη συλλέχτη χαλκογραφιῶν — ὅπως λέει ὁ Albert Mockel — τὸν ἔχασε σ' ἡλικία 7 χρόνων. Ἡ μητέρα του, μένοντας χήρα, πῆρε τὸ μικρὸ Κάρολο καὶ τὴν ἀδερφή του καὶ σύρανε νὰ ζήσουνε σὲ μιὰν ἀπομαρην γειτονιά τῆς πολιτείας, κοντὰ στὶς ὄχτες τοῦ ποταμοῦ Ἑσκά (Escaut). Θάτανε δεκατριῶ χρόνων ὁ ποιητὴς μας ὅταν ἀρρώστησε βαρεῖα καὶ ἔμεινε ἕνα χρόνο κοντὰ στὸ κρεβάτι. Ὑστερα ἀπὸ λίγο πέθανε καὶ ἡ μητέρα του. Ὁ κηδεμόνας του, ποῦταν καὶ θεῖος τοῦ Μέτερλινκ, ἐφρόντισε νὰ τὸν στείλει οἰκότροφο σὲ κάποια ἐξοχικὴ pension γιὰ ν' ἀναλάβει. Ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἔκλεισε στὸ σχολεῖο τῆς Ἀγίας Βαρβάρας, στὸ Γκάν, ποῦ τὸ διεύθυναν οἱ Ἰησουῖτες. Εἶχε γιὰ συμμαθητὲς τὸν Μέτερλινκ καὶ τὸν Grégoire Le Roy, — παρὲα τριῶν φίλων ποῦ χάρισε μιὰν ἡμέρα μιὰ ποιητικὴ τριάδα στὴ Φλαμαντία.

Οἱ πρῶτοι στίχοι τοῦ Van Lerberghe δημοσιεύτηκαν στὴν «Πλειάδα» (Pléiade), στὰ 1886. Ἀργότερα συνεργάστηκε στὴ «Βαλλονία» (Wallonie), καὶ στὸ «Νέο Βέλγιο» (Nouvelle Belgique), δυὸ σπουδαῖα καὶ ἀντιπροσωπευτικὰ τῶν νέων φιλολογικῶν σχολῶν περιοδικά. Καί, λέει πάλιν ὁ

Albert Mockel, «ή ποιητική του αντίληψη του ήταν κι' όλες δικιά του αποκλειστικά, χητμά του ατομικό. Συμβολιστής, στην ακριβή κι' αληθινή σημασία της λέξης, έβλεπε τις γραμμές και τα χρώματα να σχηματίζονται γύρω από τα μάτια του, σε μιὰ σειράν από μικρούς πίνακες που ζωγράφιζαν αυτός με την ελεύθερη τέχνη του. Μιάν εικόνα τον είχε γητέψει; Τη χάραζε ρίχοντάς την εϋτὺς μέσ' σ' ένα είδος φωτεινῆς ἀτμόσφαιρας κι' ἄφινε τὰ πράγματα νὰ μᾶς ποῦνε μόνα τους ποιὰ ἢ σκέψη ἢ τὸ αἶσθημα πού μᾶς ἔκαναν ν' ἀναπολοῦμεν ἢ νὰ φανταζόμαστε».

Στὸ «Νέο Βέλγιο» ἐτύπωσε στὰ 1889 καὶ τοὺς «Προαισθαντικούς» (Les Fleurs) — τὸ ἔργο πού θὰ διαβάσετε σὲ μετάφραση κατόπιν — ἓνα μικρὸ δρᾶμα γραμμένο γιὰ θέατρο ἀντρεικέλλων. Οἱ «Προαισθαντικοί» πρωτοπαίχτηκαν στὸ Θέατρο τῆς Τέχνης (Théâtre d'Art), στὰ 1892, κι' ἀνεβάστηκαν ξανά στὴ σκηνή τοῦ Θεάτρου τοῦ Ἔργου (Théâtre de l'Œuvre), στὰ 1896. Μερικοὶ καλοθελητές, πολὺ ἄδικα ὥστόσο, θέλησαν νὰ ποῦνε πὼς τὸ δραματάκι τοῦτο δὲν ἦταν παρὰ μιὰ ἀπλὴ ἀπομίμηση κάποιου ἀνάλογου ἔργου τοῦ Μέτερλινκ : «Ἡ Παρείσακτη» (L'Intruse). Τὸ βέβαιον εἶνε πὼς «Ἡ Παρείσακτη» δημοσιεύτηκε γιὰ πρώτη φορὰ, στὸ περιοδικὸ «Βαλλονία», ἓνα χρόνο σωστὸ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τῶν «Προαισθαντικῶν». Δὲν πρέπει πάλι γι' αὐτὸ νὰ πιστέψει κανεὶς πὼς, τότε, τὸ ἔργο τοῦ Μέτερλινκ ἦταν ἀπομίμηση τοῦ ἄλλου τοῦ Van Lerberghe. Καθόλου. Τὸ φαινόμενον ἐξηγίεται ἀπλούστατα ἔτσι : Σύντροφοι ἀπὸ τὰ μαθητικά τους χρόνια, ὁ Μέτερλινκ κι' ὁ Van Lerberghe συνεργάστηκαν συχνά. Φαίνεται πὼς, κάποτες, τοὺς ἤρτεν ἡ ἴδια σύλληψη. Ἀνάλαβαν ὁ καθένας νὰ τὴν ἀποδώσει μὲ τὸ δικὸ του τρόπο, μὲ τὴν ἀτομικὴ του ἔκφραση. Φιλοσοφικά ὁ Μέτερλινκ, σὰ φιλόσοφος πού εἶνε, λυρικά καὶ συμβολικά μαζί ὁ Van Lerberghe σὰν ποιητὴς καὶ καλλιτέχνης ὅπου ἦταν.

Ἀφοῦ ἔζησε κάμποσα χρόνια ἀποτραβηγμένος στὸ σπίτι του στὸ Γκάν, ὁ Van Lerberghe πῆγε κι' ἀποκαταστάθηκεν ὀριστικά στὶς Βρυξέλλες ὅπου λογάριζε νὰ δώσει ἐξετάσεις καὶ νὰ πάρει διπλῶμα διδάχτορα τῆς Φιλοσοφίας. Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἔγραφε καὶ τοὺς στίχους τῶν «Entrevisions» — μιὰ μικρὴ ποιητικὴ συλλογὴ πού ξέδωκε στὶς Βρυξέλλες, στὰ 1898. Μιὰ καὶ τελείωσε τὶς σπουδὲς του ἄρχισε νὰ ταξιδεύει. Στὰ 1899 τὸν βρίσκουμε στὴ Λόντρα. Στὰ 1900 στὴ Γερμανία. Ἐπειτα τράβηξε στὴν Ἰταλία — στὴ Ρώμη καὶ τὰ περὶχωρα τῆς Φλωρεντίας — ὅπου ἔγραψε τὰ πρῶτα ποιήματα τοῦ «Τραγουδιοῦ τῆς Εὐᾶς» (La Chanson d'Ève) καὶ χάραξε τὸ σκελετὸ μιᾶς σατυρικῆς κωμωδίας «ὁ Πάνας» (Pan) πού πρωτοπαίχτηκε, στὰ 1906, στὸ γνωστὸ μας ἤδη Θέατρο τοῦ Ἔργου.

Γυρίζοντας πίσω στὸ Βέλγιο, ὁ Van Lerberghe ἀποτραβήχτηκε στὸ Μπουγιὸν ὅπου δούλεψε κι' ἀποτελείωσε «τὸ Τραγοῦδι τῆς Εὐᾶς».

Πέρασαν ἀκόμα δυὸ χρόνια ἔτσι ἡσυχᾶ. Μιὰν ἡμέρα πού ὁ ποιητὴς μᾶς βρίσκουνταν στὸ σπίτι τοῦ φίλου του Le Roy, τοῦ ἤρτε μιὰ ξαφνικὴ συμφόρηση — στιγμὴ φριχτῆς πνευματικῆς διαύγειας πού ἀκλουύθησαν ὁλόκληρες ἡμέρες διανοητικῆς παραλυσίας.

Οἱ συγγενεῖς του πού τὰ εἶχαν χαλασμένα μαζί του γιὰ τὶς ἀντιθησκευτικὲς του ιδέες, τὸν ἔστειλαν τότε σὲ μιὰ πολυκλινικὴ κι' ἀπὸ ἐκεῖ στὸ νοσοκομεῖο τοῦ Ἀη-Γιάννη καὶ τῆς Ἀγίας Ἐλισάβετ, στὶς Βρυξέλλες, — στὸ ἴδιο πού εἶχε μείνει ἄλλοτε κι' ὁ Μπωντελέρ.

Ἐκεῖ πέθανε στίς 26 τοῦ Ὀκτώβρη 1907, δίχως πόνους, στή διάρ-
κεια μιᾶς λιποθυμίας, ἔπειτα ἀπὸ μιᾶ μισοἀνάρρωση πού κανένα δὲν εἶχε
ξεγελάσει: τόσο ἦταν φανερό τὸ κρίσιμο τῆς κατὰστασῆς του.

Κρίνοντάς τον, στίς «Notes sur Van Lerberghe» ὁ ποιητὴς κ.
Fernand Séverin λέει :

«Σ' ὅλο τὸ λυρικὸν ἔργο τοῦ Van Lerberghe βρίσκουμε ἓνα ἰδα-
νικὸν ὁμορφιάς — ἀγνῆς ὁμορφιάς — συχνὰ σκεπασμένο ἀπὸ ἓνα πέπλον
ὁμίχλης καὶ φωτὸς πού μᾶς ἀφίνει νὰ τὸ διακρίνουμε μονάχα. Ἴσως νὰ
μὴν πρόσεξε κανένας ἀρκετὰ πόσο τὸ ἰδανικὸ τοῦτο εἶνε ἀποκλειστικὰ
αἰσθητικόν».

... Σὲ κάποιο του γραῖμμα, ὁ Van Lerberghe λέει : «Καὶ μιὰ ἀγγε-
λικὴ ἀκόμα ψυχὴ δὲ θὰ κατάρθωνε νὰ μὲ κάνει νὰ στρέψω τὸ κεφάλι
μου πρὸς αὐτήν, ἂν δὲν ἦτανε τυλιγμένη στήν ὁμορφιά. Γιὰ μένα, ἓνας
ἄγγελος δὲν εἶνε παρὰ μιὰ ἀγνή σιλουέττα, μιὰ ὁμορφη παρθένα μὲ τὴν
ὁποία μ' ἀρέσει νὰ στολίζω τίς σκέψεις μου. Ὅσο γι' αὐτὸ εἶμαι πολὺ
Φλαμαντὸς (5 τοῦ Σεπτ. 1894)...

Κι' ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Séverin : «Ὅσο ντελικάτη, ὅσο ἐκλεπτημένη,
ὅσο αἰθέρια κι' ἂν εἶνε ἡ τέτοια ἀντίληψη τῆς ὁμορφιάς... εἶνε ὁμως μαζί
καὶ πλαστικὴ καὶ ἡδονόπαθη. Εἶνε μᾶλλον σύλληψη ζωγράφου ἢ καὶ ἰχνο-
γράφου ἀκόμα, παρὰ ἐνός ποιητῆ. «Τοῦ ἰχνογράφου μὲ τὸ χρυσὸ μολύβι»,
ὅπως εἶπεν ὁ Albert Giraud.

Ὁ Van Lerberghe βλέπει μὲ εἰκόνες κ' οἱ εἰκόνες του εἶνε σύμ-
βολα. Δὲ μιλάει ποτὲ γιὰ τὰ ἀντικείμενα παρὰ ἕμμεσα, μὲ κάποια ἀόρι-
στην ἀλληγορία κι' ἀπὸ ὑποβολή.

Ἐπειτα, γι' αὐτόν, ἡ ὠραιότητα εἶνε πάντα πολὺ ἢ λίγο σκεπασμένη.
Ἀνάμεσα στοὺς νόμους τῆς Τέχνης ἐκείνον ποῦχει περισσότερο σεβαστεῖ
εἶνε ὁ τοῦ Edgar Poe : «Δὲν εἶνε ὁμορφιά πού νὰ μὴν κρύβει μέσα της
καὶ κάποια παραξενιά, πού κάποιο μυστηριώδες ὕφος νὰ μὴ ζώνει...»

...Ἐτσι ὁ Van Lerberghe δὲν εἶνε πάντα του σαφῆς, εὐκολονόητος,
τουλάχιστον γιὰ τὸ «κοινόν» — ἀναγνωστικόν ἢ ἀκροατικόν. Τὰ τραγούδια
του ἔχουν ἐντὸς τους κάτι τὸ ἀνέεργο, τὸ ἀκαθόριστο καὶ τὸ ἀνεξήγητο.
Τὰ ἄψυχα, γι' αὐτόν, λούζονται μέσ' σὲ μιὰ λίμνη ἀπὸ φῶς, ὅπως τὰ
ὀραῖα καλοκαιριάντικα πρωινά... Ἐξοχες, θαυμάσιες φόρμες μᾶς μισοδεί-
χνονται... Δὲ νοιώθουμε πάντα οὔτε ποιὲς εἶνε, οὔτε πούθε ἔρχονται,
οὔτε τί κάνουν... Τὸ ἴδιο καὶ τὸ σύμβολόν του δὲν εἶνε πάντα πλέρια κατα-
ληπτόν... Μποροῦμε μάλιστα νὰ ρωτήσουμε : «Υπάρχει πάντα σύμβολο
στοὺς στίχους τοῦ Van Lerberghe;» Μᾶς ἐπιτρέπεται ν' ἀμφιβάλλουμε
καί, σὲ πολλὰς περιπτώσεις, νὰ πιστέψουμε πὼς ἔχουμε μόνο μπροστά μας
μιὰν ὁμορφη, θαυμαστὴν ἢ καὶ σπάνια εἰκόνα, δίχως ὁμως τὴν παρα-
μικρὴ σημασίαν».

ΑΠΟ ΤΟΥΣ "POÈTES D'AUJOURD'HUI"

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Π. Σ.

ΤΩΝ AD. VAN BEVER & PAUL LÉAUTAUD.

ΚΑ'Ι'ΡΟ